

מחודדים

ת"ר ושננתם שיהיו דברי תורה מחודדים נפיק (קידושין ל.)

מערכת: 073-249-0403
sikumhadaf12@gmail.com

לע"נ

הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל
נלב"ע כ"ז ניסן תשע"ז

גליון
285

והוצרך ריבוי אף שהוקש לאשה ואשה יש לה נזירות, שלא למעטו מ'לאסור איסור על נפשו', שאין נפש העבד קנויה לעצמו אלא לאדונו. [ואף שנאמר בנדרים, נזירות הוקשה להם].

עכו"ם יורש אביו דבר תורה, שנאמר 'כי ירושה לעשיו נתתי את הר שעיר', אבל אינו יורש עבדו של אביו, שאין לעכו"ם קנין בגוף העבד.

נזיר דף ס"ב. יום א' פר' צו - ד' ניסן תשפ"ג

דף ס"ב - ע"א

'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש כי יפליא נדר בערכך...' - 'דבר אל בני ישראל' ממעט עכו"ם שאינם מעריכים לומר 'ערכי עלי', ומ'איש' מרבים שנערכים - אם אמר ישראל 'ערך עכו"ם זה עלי'. ויש דורשים להיפך - 'בני ישראל' ממעט שאין עכו"ם נערכים, ו'איש' מרבה שמעריכים.

'איש כי יפליא נדר בערכך' - הוקשו ערכין לנדרים. 'איש' הנכתב בנדרים מרבה שעכו"ם נודרים, וא"כ 'איש' שבערכין מיותר ללמד שמופלא הסמוך לאיש שנדר נדרו נדר, ולשיטה שמופלא הסמוך לאיש נודר רק מדרבנן: לסובר שעכו"ם מעריכים בא לרבות שעכו"ם המופלא לאיש מעריך, ולסובר שעכו"ם אינו מעריך רק נערך, הפסוק ממעט שעכו"ם אפילו גדול, רק היודע להפלות נדרו נדר. 'כי יפליא' האמור בנזירות מיותר שהרי הוקשה נזירות לנדרים -

לרבא: למעט ידיים שאין מוכיחות. [לריב"א: לרבות ידיים שאין מוכיחות, מכפילות הפלאה, ומיעוט אחר מיעוט הוא ריבוי].

לרבי טרפון: לא ניתנה נזירות אלא להפלאה, אבל אם בשעת הנדר הנזירות בספק אינה חלה (כגון ו' שהלכו בדרך ואחד בא כנגדו ונזרו אם הוא פלוני או לא וכו', אין אחד מהן נזיר).

לרבי אליעזר: ללמד התרת נדרים בחכם, שנאמר הפלאה ב' פעמים - אחת לאיסור ואחת להיתר.

נזיר דף ס"א. שב"ק פר' ויקרא - ג' ניסן תשפ"ג

פרק תשיעי - הכותים אין להם

דף ס"א

משנה. העכו"ם אין להם נזירות, ואם קיבלו נזירות אינו כלום, ומותרים לשתות ביינן, ואין מביאים קרבנות נזירות, אף שמקבלים מהם נדרים ונדבות, שנאמר 'דבר אל בני ישראל' - למעט עכו"ם.

בערכין נאמר 'דבר אל בני ישראל' וממעטים עכו"ם שאינם מעריכים, אבל נערכים - שנתרבו מ'איש' (ולהלן דף ס"ב. הובאה מחלוקת בזה), אבל בנזירות אף שנאמר 'איש' אין מרבים עכו"ם:

א. שנאמר 'לאביו ולאמו לא יטמא' - יצא עכו"ם שאין לו טומאת מת (שנאמר 'ואיש אשר יטמא ולא יתחטא' יתור 'יטמא' מלמד שרק מי שיש לו טהרה יש לו טומאה, ועכו"ם אין לו טהרה, שנאמר 'לעדת בני ישראל למשמרת').

ב. לרב אחא בר יעקב - משום שאין לו אב לרשת ממנו עבדים, ואינו בכלל 'לאביו ולאמו לא יטמא'. ופרכוהו שא"כ יש למעט גם עבדים מנזירות.

ג. לרבא - בשלמא בערכין ממעטים מ'בני ישראל' שאין עכו"ם מעריכים, ומרבים מ'איש' שנערכים, אבל בנזיר אם נמעט עכו"ם מ'בני ישראל' אין מה לרבות מ'איש'. ואין לרבות מאיש שהם נזורים, ולמעט מ'בני ישראל' שאין מביאים קרבן נזירות, שכבר נאמר 'איש איש... אשר יקריב קרבנו... לעולה', מכפילות 'איש' לומדים שמקבלים קרבנות מעכו"ם, ו'לעולה' ממעט שאין מקבלים מהם קרבנות נזירות [ואף שנתמעטו מנזירות הוצרך מיעוט שאינם מביאים קרבנותיו של נזיר ישראל]. ואין לומר ש'בני ישראל' ממעט רק שאין עכו"ם מדיר בנו, או שאינו מגלח על נזירות אביו - שדינים אלו אינם מפורשים בפסוק אלא מהלכה למשה מסיני, ונתקבלה שרק בישראל כן הוא.

נשים ועבדים יש להם נזירות, חומר בנשים מעבדים - שמוחה בעבדו שקיבל נזירות, ואינו מוחה באשתו.

עבד נתרבה לנזירות מריבוי 'ואמרת אליהם',

משנה. חומר בעבדים מנשים - שמיפר נדרי אשתו עולמית, ולא נדרי עבדו, שגם אם מיחה בנזירות עבדו, כשיצא לחירות משלים נזירותו.

האדון יכול לכוף ולמחות בעבדו לעבור על נזירותו אך לא על נדרו או ערכו, וטעם ההבדל: לרב ששת - שנדר מאשכול ענבים שלפניו, כיון שמותר בענבים אחרים אינו יכול לכופו, משא"כ בנזיר שנאסר מכולם ונחלש.

לרבא - שנדר מחרצן לפניו שאינו טוב לאכילה, שאם לא יאכלו אינו נחלש, אבל בנזיר שאסור בכל המינים כופו.

לאביי - בנדרים אינו צריך למחות כיון שאינם חלים כלל, שנאמר 'להרע או להטיב' מה הטבה הרשות בידו אף הרעה רשות בידו, אבל בנדרי עבדו הוא רע לאחרים. [ובערכין אינו יכול למחות, שאין האדון מפסיד מכך].

משנה. עבד שנזר וברח - לרבי מאיר לא ישתה יין, ולרבי יוסי ישתה. ואין הכרח שמדובר בנתייבאש ממנו האדון והרי זה כהפקירו, ונחלקו אם המפקיר עבדו צריך גט שחרור לצאת לחירות, שאפשר שלכו"ע המפקיר עבדו יצא לחירות, וכאן מדובר בלא נתייבאש ממנו, ונחלקו אם האדון מקפיד שלא ישתה יין בזמן שאינו לפניו כדי שלא יתכחש, או אדרבה, רוצה שיצטער, כדי שיחזור אצלו ואז יהא מותר.

נזיר דף ס"ג. יום ב' פר' צו - ה' ניסן תשפ"ג

משנה. נזיר שגילח תגלחת טהרה ונודע לו שהוא טמא מת - אם הטומאה ידועה, כגון שירד לטבול במערה מטומאת שרץ, וכשיצא מצא מת צף על פי המערה, ואין ידוע אם היה בתוך המערה בשעה שטבל - הרי זה ספק טומאה ברשות היחיד שספיקו טמא [אף שירד להיטהר ומסתמא דקדק לבדוק אם אין שם טומאה, בכל זאת טמא מספק, וכל שכן בירד להקר]. נמצא משוקע בקרקע, אם היה בחזקת טהור מטומאת מת, וכגון שירד לקרר עצמו - טהור [אף שלא ירד להיטהר, ומסתמא לא דקדק לבדוק, וכל שכן בירד לטבול מטומאת שרץ שמסתמא דקדק ובדק], שהלכה למשה מסיני שטומאת תהום - שאין אחד בעולם שמכיר הטומאה, אין הנזיר מגלח עליה אם נודע לו ממנה לאחר שכבר איננו נזיר [כדלהלן בקטע הבא]. אבל אם היה בחזקת טמא, כגון שירד להיטהר מטומאת מת, ואחר שחזר ומנה ימי נזירותו וגילח נודע לו שהיה שם כזית מת משוקע - טמא.

נזיר שנודע לו שנטמא בטומאת התהום אחר זריקת הדם קודם תגלחת טהרה: לרבי אליעזר שתגלחת מעכבת מלשותות ביין - סותר, שעדיין

הוא נזיר, וכדעתו נשנתה המשנה. ולחכמים שתגלחת אינה מעכבת - כל שנזרק הדם אינו נזיר, ואינו סותר. [ומה שנתבאר בפסחים שאף אם נודעה טומאתו קודם זריקת הדם קרבנו כשר: א. בקרבן פסח שאין תגלחת אחריו, כיון שנשחט, הרי זה כאחר זריקה, שכל העומד להיזרק כזרוק. ב. שם הציץ מרצה, ולכן מרצה גם קודם זריקה, אבל על תגלחת נזיר לא שייך ריצוי ציץ].

המקור שאין נזיר מגלח על טומאת התהום:

לרבי אליעזר - נאמר 'וכי ימות מת עליו בפתע פתאום', 'עליו' - במחזורת לו, ולא טומאת תהום שלא הכיר בה אפילו אחד בסוף העולם.

לריש לקיש - שנאמר לגבי פסח 'כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה', מכך שסמך 'טמא לנפש' ל'דרך' לומדים: מה דרך בגלוי, אף כל בגלוי, ולומדים נזיר מפסח. מסקנת הגמרא - הלכה למשה מסיני היא, ודווקא לגבי פסח ונזיר.

נטמא בתוך מלאת ונודע לו לאחר מלאת קודם גילוח: לחכמים שאפילו נטמא לאחר מלאת סותר הכל - ק"ו בנטמא לפני מלאת ונודע לו לאחר מלאת שסותר הכל. לרבי אליעזר שנטמא לאחר מלאת סותר רק ז' - גם כאן סותר רק ז', שהולכים אחר זמן הידיעה, כמוכח במשנה (שהיא כרבי אליעזר - כדלעיל ע"א), ששנתה 'אם עד שלא גילח נודע לו, בין כך ובין כך סותר', ולא חילקה מתי נטמא, וכשם שאם נטמא לאחר מלאת פשוט שאינו סותר רק ז', כך גם בנטמא קודם מלאת, כיון שלא נודע עד אחר מלאת.

המוצא מת מוטל לרחבה של דרך, טמון בתבן או בצרורות - הרי זו טומאת התהום, ובנזיר ועושה פסח טהור. ולתרומה: אם אין המת ממלא כל רוחב הדרך - שמא לא עבר עליו, וספק טומאה ברשות הרבים טהור. ואם ממלא כל רוחב הדרך, והוא שלם, או שהוא בקבר אפילו משובר ומפורק שהקבר מצרפו - הרי הוא טמא. היה המת משובר או מפורק ואינו בקבר - ספק שמא עבר בין השברים וטהור, אבל אם היה טעון או רכוב - טמא, שאינו יכול לילך זקוף בלא להטות לכאן ולכאן, ובוודאי האהיל על המת.

מת המוטל בימים ובאפילה ובנקיקי הסלעים ואינו מכוסה - אין זו טומאת תהום.

דין טומאת תהום לא נאמר אלא במת, ולא לעניין זב וזבה.

נזיר דף ס"ד. יום ג' פר' צו - ו' ניסן תשפ"ג

שרץ שצף על פני המים וספק אם נגע בטהרות - לת"ק: בין צף על מים בכלי ובין על מים שבקרקע ספיקו טהור, שנאמר 'בכל השרץ השורץ', שמשמע

דף ס"ד - ע"ב

נזיר ועושה פסח שהיו טמאי מת, והלכו על קבר תהום ביום השביעי - טהורים, ודווקא בנזיר שכבר גילח תגלחת טומאה, אבל לא גילח מעמידים אותו בחזקת טומאה כיון שמחוסר תגלחת, אבל עושה פסח שטבל אע"פ שמחוסר הערב שמש לא נקרא חסרון, שהשמש שוקעת מעצמה.

יולדת שחזרה והפילה תוך מלאת - נפטרת בקרבן אחד, וכן אם חזרה והפילה בתוך מלאת ללידה השנייה (ההפלה הראשונה), אף שהוא לאחר מלאת הלידה הראשונה, אבל הפילה ביום מלאת [וכל שכן לאחריו] תביא עוד קרבן, ואע"פ שמחוסרת הערב שמש, שהשמש שוקעת מעצמה. [וכן חסרון טבילה לא נחשב חסרון, שהרי מקווה לפניה].

נזיר דף ס"ה . יום ד' פר' צו - ז' ניסן תשפ"ג

דף ס"ה - ע"א

משנה . המוצא מת בתחילה שלא נודע שיש שם קבר - אם מושכב כדרכו נוטל ואת תפוסתו. שתולים שנקבר שם באקראי. אבל קבר ידוע אסור לפנותו, שקברוהו על דעת שיישאר שם.

המקור שנוטל עם תפוסתו - מאמירתו של יעקב ליוסף: 'ונשאתני ממצרים', והיינו טול עמי מעפר של מצרים.

שיעור תפוסה: לבן עזאי - נוטל עפר תיחוח שתחתיו וחופר בקרקע בתולה ג' אצבעות [שמוהל המת יורד עד לשם], וכן סובר האמורא רבי אלעזר (בן פדת). לתנא רבי אלעזר ברבי צדוק - אינו חופר כלום, אלא נוטל את הקיסמים של הארון, ואת קוזזות האדמה שנדבקו מן הדם, וזורק מה שוודאי אינו מן המת, והספיקות מניח במקום המוצנע שלא יטמאו עושי טהרות. והשאר שוודאי מהמת - מצטרף לרוב בניינו של מת ולרובע קב עצמות, ולמלא תרווד רקב, לטמא באהל.

מצא מת קבור יושב, או ראשו מונח בין ירכותיו - אין לו תפוסה, כיון שאינו קבור כדרך ישראל, תולים שהוא עכו"ם.

מת שחסר - אין לו תפוסה ולא שכונת קברות [אינו מובן הטעם, ושמה הלכה למשה מסיני היא], וכן אם מצאו הרוג דינו כחסר שאין לו תפוסה.

מצא שני קברים נוטל ואת תפוסתם, ואם ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה, וראשו של זה בצד מרגלותיו של זה - אין להם תפוסה ולא שכונת קברות, שעכו"ם הם.

מצא שלשה קברים, אחד ידוע ושניים תחילה, או שניים תחילה ושניים ידועים - יש להם תפוסה, ואין להם שכונת קברות, שאין שכונת קברות אלא בג' ידועים או ג' בתחילה. [והטעם: לרשב"ם - הלכה למשה מסיני. לר"י: אילו שלשתם נקברו בכונה,

בכל מקום שהוא שורץ, ומאידך נאמר 'השורץ על הארץ', שמשמע שדווקא כששורץ על הארץ, ובהכרח - כשוודאי נגע טמא בכל מקום, בספק נגע - דווקא על הארץ ספיקו טמא, כדין ספק טומאה ברשות היחיד, אבל כשצף על המים ספיקו טהור. [ויש להסתפק בצף באויר אם דינו כמונח על הקרקע או כצף על המים]. **לרבי שמעון: צף על מים שבכלי - ספיקו טמא, צף על מים שבקרקע - ספיקו טהור, שנאמר 'אך מעיין יהיה טהור', ובהמשך נאמר 'ונוגע בנבלתם יטמא', ובהכרח - כל שצף במים בדומה למעיין ובור שהם מים בקרקע ספיקו טהור, וכל שצף על מים שבכלי ספיקו טמא.**

שרץ שביד האדם בין מטלטלו בין גוררו על פני מים, וספק אם נגע באדם אחר העומד במים - ספיקו טמא, שכל שהוא ביד האדם הוא כמונח, והרי זה ספק טומאה ברשות היחיד שספיקו טמא, אך אם זרקו על המים וספק נגע באדם - טהור כדין טומאה צפה.

הדין שספק בטומאה צפה טהור הוא רק בטומאת מגע, אבל בשאר דרכי הטומאה, כגון בטומאת אהל - שהיה אדם הולך במים ונמצא כזית מן המת קבוע במים וספק אם עבר והאהיל עליו, וכגון זב וזבה שעברו במים וספק אם הסיטו כלי שבמים, או ספק דרסו על מדרס שבמים - טמאים, שרק בטומאת מגע הנוהגת בשרץ נאמר הדין שספק בטומאה צפה טהור. [ואכן גם במת ובזב וזבה, אם הספק הוא בטומאת מגע ספיקו טהור, שלומדים משרץ לשאר טומאות. ואין חילוק בין אם הטומאה צפה והטהרה קבועה, או להיפך].

שרץ בכלי וכלי צף על פני המים - איבעיא אם דינו כנח, כיון שמונח בכלי, או כיון שהכלי צף על המים דינו כצף. אם נאמר שהוא כנח - מה הדין בשרץ ע"ג מת, אם דינו כמונח בכלי, כיון שמת מטמא שבעה ושרץ מטמא עד ערב, או כיון ששניהם מטמאים דינו כצף. אם נאמר שהוא כנח - מה הדין בשרץ ע"ג נבילה, כיון ששניהם מטמאים עד ערב הרי הוא כצף, או כיון שנבילה מטמאה בכזית ושרץ בכעדשה דינו כנח. שרץ ע"ג שרץ - אם דינו כצף כיון שלשניהם דין אחד, או דינו כנח כיון ששרץ התחתון מפסיק העליון מלהיות צף על פני המים. אם נאמר שהוא כנח - מה הדין בשרץ המונח על נבילה נימוחה, אם דינה כמשקה והשרץ צף על משקה, או דינה כאוכל והרי זה כשרץ מונח בכלי הצף שדינו כנח. אם נאמר שדינה כאוכל - מה הדין בשרץ המונח על שכבת זרע, כיון שבא מגוף דינו כאוכל, או כמשקה הוא. אם נאמר שהוא כאוכל - מה הדין בשרץ המונח על מי חטאת [וכן שאר מים המעורבים באפר, אלא שבהם יש עוד צד שכיון שמתמאים הרי זו טומאה סמיכתא], האם הוא כמשקה או כאוכל. ונשאר בתיקו.

היו שלשתם ידועים כפי שהא' או הב' ידועים].
מצא שלשה קברים שיש בין זה לזה מד' עד ח' אמות - הרי זו שכונת קברות, ובודק הימנו ולהלן כ' אמה, מצא אחד בסוף כ' אמה - בודק הימנו ולהלן כ' אמה.

דף ס"ה - ע"ב

בדק ומצא קבר ופינהו, בדק ומצא קבר שני ופינהו, בדק ומצא שלישי - ללישנא קמא בדעת רבא: אינו מפנה השלישי, אך אינו חייב להחזיר הראשונים. **ללישנא בתרא:** יכול לפנות גם השלישי, שכיון שניתנה רשות לפנות הראשונים, אין להחזיק טומאה בארץ-ישראל ולהחמיר כדין שכונת קברות. [קשה להבין הסברא, ושואל כל זה מהלכה למשה מסיני].

מצא שלשה שדינו שצריך לבדוק עד עשרים אמה אמה - אם בדק לרוח אחת ולא מצא, אין צריך לבדוק לרוחות אחרות, שאין להחזיק טומאה בארץ ישראל. [ויש מפרשים: בדק ולא מצא - אינו חייב לחפור בעומק עד שיגיע לסלע או לקרקע בתולה].

משנה . כל ספק נגעים עד שלא נזקק לטומאה - ספיקו טהור. [כגון, ב' שבאו לכהן, לא' בהרת כגריס ולא' כסלע, לאחר שבוע בשניהם כסלע, ואינו יודע איזה מהם היה כגריס ופשה, שניהם טהורים]. ספק שנוולד משנזקק לטומאה - טמא. [כגון בב' הנ"ל, אלא שלאחר שבוע הראשון היה בשניהם כסלע ועוד וטימאם, אם לאחר שבוע שני בשניהם כסלע ואינו יודע איזה מהם כיהה - שניהם טמאים], שכל אחד מעמידים אותו על חזקתו.

בהרת קדמה לשער לבן - טמא, שער לבן קדם לבהרת - לחכמים טמא, לרבי יהושע טהור, שנאמר 'את תורת נגע הצרעת... לטהרו או לטמאו' - פתח הכתוב בטהרה תחלה.

משנה . בשבעה דרכים בודקים את הזב עד שלא נזקק לטומאה: במאכל, במשתה, במשא, בקפיצה, בחולי, במראה, בהרהור. [שנאמר 'מבשרו' - ולא מחמת אנסו]. ומשנזקק לטומאה אין בודקים אותו, ואפילו ראה לאונסו מחמת דברים הנ"ל. וכן ספיקו ושכבת זרעו טמאים (יבואר בגמרא בדף הבא).

זב שבודקים אותו עד שלא נזקק לטומאה - לחכמים: היינו בראיה ראשונה ושניה, אבל בראיה שלישית נטמא אף באונס, שנאמר 'והזב (א) את זובו (ב) לזכר ולנקבה (ג)', בפעם שלישית הוקש לנקבה שנטמאת גם לאונסה. **לרבי אלעזר:** גם בפעם שלישית בודקים, ורק בפעם רביעית לסתור ספירתו אין בודקים, שדרש 'את' לפעם נוספת.

המכה חבירו ואמדו למיתה, והיקל ממה שהיה, ולאחר מכאן הכביד, ומת - לת"ק חייב, לרבי נחמיה פטור, שמכך שהיקל תחילה רגליים לדבר שמת מחמת שהיה חולה.

נזיר דף ס"ו . יום ה' פר' צו' - ח' ניסן תשפ"ג

דף ס"ו - ע"א

מה ששינינו שזב שנזקק לטומאה גם ספיקו טמא - היינו שראה על בגדו שכבת זרע וגם זיבה, ולא נודע אם באה הזיבה לבדה והשכבת זרע לבד - ויסתור

שבע, או שבאו יחד ולא יסתור רק יום אחד, ועל כך שינינו שספיקו טמא - שסותר ז'.

שכבת זרע של טהור - מטמאת רק במגע.

של זב - לרבי אליעזר: מטמאת רק במגע,

לרבי יהושע: אף במשא, לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי זיבה.

לת"ק בברייתא: אף בלי צחצוחי זיבה מטמאת במשא כל שיצאה תוך מעת לעת מהזיבה, שנאמר 'לפנות ערב ירחץ במים'.

לרבי יוסי: רק אם יצאה ביום או בליל הזיבה, שנאמר 'מקרה לילה'. [לתנא במסכת כלים: כל שכבת זרע של זב מטמאת אף במשא].

הרואה קרי אינו נטמא בזיבה כל מעת לעת, שהקרי פוטר הזיבה הבאה אחריה. לרב אדא ורב פפא: משום שיש לתלות שמחמת חלישות התרוקנות הקרי באה, והרי זה לאונסו. **ודחה רבא:** הרי גר שנתגיר וראה קרי קודם גירות, וזיבה אחר גירות תוך מעת לעת - אין הקרי שלפני הגירות פוטר הזיבה, הרי שאין זה מחמת שתולים בחולשה. אלא גזירת הכתוב היא - 'והיה לפנות ערב ירחץ במים', שהקרי פוטר הזיבה שלאחריה כל מעת לעת, ודווקא בישראל ולא בעכו"ם.

מה ששינינו במשנה שמשנזקק לזיבות שכבת זרעו טמאה - לרב אדא בר אבהו: שאם ראה קרי ואח"כ זיבות מטמאים אותו, וכשיטתו שזיבות שאחר שכבת זרע טהורה מחמת שתולים בחלישות, משא"כ משנזקק לזיבות שננטמא אף באונס. **לרבא** (שגם משנזקק לזיבה קרי שלפניה פוטר): כוונת המשנה ששכבת זרעו של זב מטמאה במשא, וכדעת התנאים דלעיל.

משנה . שמואל - לרבי נהוראי היה נזיר, שנאמר 'ומורה לא יעלה על ראשו', והיינו נזיר כאמור בשמשון, **לרבי יוסי** לא היה נזיר, ו'מורה' היינו שלא תהא עליו מורא של בשר ודם.

דף ס"ו - ע"ב

רב ורב הונא אמרו לבניהם שימהרו לברך ויהיו זריזים ויקבלו שכר יותר מהעונה אמן, ולרבי יוסי גדול העונה אמן יותר מהמברך, וכן סובר רבי נהוראי, שהרי במלחמה אין הניצחון נקרא על שם המתגרים תחילה, אלא על שם הגיבורים הבאים אחריהם ומנצחים.

תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם - שנאמר 'וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך'.

הדרן עלך פרק הכותים אין להם נזירות

וסליקא לה מסכת נזיר

הדרן עלך מסכת נזיר והדרן עלן, דעתן עלך ודעתך עלן, לא נתנשי מינך ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי